

Wychowanie seksualne dziecka w wieku przedszkolnym

Temat tego referatu wybrałam świadomie. Wychowanie seksualne dzieci było przez dłuższy czas kwestią często poruszaną w mediach, w naszych domach oraz w różnych środowiskach zawodowych. Związane to było z problemem wprowadzenia przedmiotu do szkół o takiej nazwie (dyskusje dotyczyły również nazewnictwa tego przedmiotu). Z drugiej strony często słyszałam różne śmieszne anegdoty zarówno od rodziców swoich wychowanków, jak i znajomych, będących rodzicami dzieci w wieku przedszkolnym. Dotyczyły one pytań dzieci i odpowiedzi dorosłych na tematy związane z seksem - najogólniej ujmując. To wszystko oraz moje kwalifikacje zawodowe, skłoniło mnie do podjęcia się takiej rozprawki.

Zatrzymując się jeszcze na chwilę na samym temacie tej pracy, śmiem twierdzić, że on sam wywołuje oburzenie u wielu ludzi. Samo zestawienie słów „wychowanie seksualne” i „dziecko w wieku przedszkolnym” tworzy pewien dysonans w odbiorze. Ja osobiście wolę używać określenia „wychowanie ku miłości” czy „przygotowanie do życia w rodzinie”, gdyż słowo „seks” często kotwiczy w naszej świadomości zdecydowanie negatywne reakcje.

Okres przedszkolny obejmuje wiek dziecka od 3 do 7 roku życia. Ten przedział rozpoczyna się najczęściej pierwszymi, dziecięcymi wyprawami – samodzielne odkrywanie świata – pierwszymi próbami uspołeczniania się dziecka i co za tym idzie pierwszymi rozstaniem z domem rodzinnym, a w szczególności z matką. Kończy się natomiast momentem, gdy dziecko przygotowane jest do przekroczenia kolejnego progu w swoim życiu, jakim jest próg szkoły.

Dziecko w wieku przedszkolnym cechuje niezwykle podatność na bodźce. Łatwo nim wtedy sterować i ukierunkowywać go, ale i samo wiele widzi, odczuwa, bada – zdobywa własne doświadczenia. Z drugiej strony małe dziecko łatwo jest skrzywdzić, zranić, przekazać mu „toksyny” i dokonać w nim inwazji, która nie pozwoli mu dobrze funkcjonować w dorosłym życiu. Psychologowie, pedagodzy i terapeuci pracujący z dorosłymi ludźmi często przyczyny nieszczęść swoich klientów odnajdują w ich dzieciństwie.

Wychowanie seksualne dziecka w wieku przedszkolnym jest równie ważne jak wychowanie umysłowe, społeczne czy fizyczne. Żadnego z nich nie można od siebie oddzielić i realizować osobno, jak przedmiotu nauczania w szkole, są one ze sobą zintegrowane i powiązane.

Analizując Program Wychowania Przedszkolnego MEN nie znajdziemy odrębnego działu poświęconego wychowaniu seksualnemu dziecka. We wszystkich obszarach znajdziemy natomiast zagadnienia, które prawidłowo realizowane w pracy z dziećmi przekazują pewne treści z tego zakresu tj. dbanie o swoją higienę osobistą, więzi rodzinne i koleżeńskie, zakres tematów przyrodniczych, uwrażliwienie na dobro i zło itp.

Dziecko wychowujące się w grupie rówieśniczej uczy się różnic, jakie są między dzieckiem, a dorosłym, chłopcem, a dziewczynką. Zauważa, że nie jest samo na świecie. Rodzą się w nim pierwsze uczucia nie związane z domem, uczy się je nazywać i określać.

Wszystkie poczynania dziecka w przedszkolu, zarówno te zaplanowane przez nauczycielkę, jak i te samorzutne, wypływające z dziecka, to nic innego jak właśnie przygotowanie dziecka do dorosłego życia, życia w społeczeństwie, czyli również w rodzinie.

Warto podkreślić tu rolę pedagoga/nauczyciela w kształtowaniu dziecka.

Nauczycielem w przedszkolu nie może być każdy. Poza kwalifikacjami liczy się bardzo jego osobowość, system wartości i cały „ON”, zarówno na zewnątrz: jak wygląda, co mówi i jak postępuje oraz wewnątrz czyli: co myśli i czuje. W wieku przedszkolnym „pani”, którą dzieci często nazywają „naszą” jest dla nich wielkim autorytetem i osobą znaczącą. Niestety w dalszej edukacji dziecka niewielu pedagogów może pochwalić się taką pozycją, a ich wiedza i poglądy nie są już przyjmowane z taką ufnością i wiarą.

„Dojrzała osobowość wychowawców, ich formacja i równowaga psychiczna mają silny wpływ na tych, których wychowują. Właściwa i pełna wizja, znaczenie płciowości, a także pełne pogody scalenie ich własnej osobowości są nieodzowne u wychowawców dla osiągnięcia konstruktywnego oddziaływania wychowawczego.”¹ |

Największą kopalnią wiedzy dla dziecka w wieku przedszkolnym jest rodzina. Na jej łonie maluch pobiera nauki z całego zakresu wychowania, także seksualnego. W domu rodzinnym dziecko uczy się prawidłowego / albo nieprawidłowego / funkcjonowania. Rodzice przekazują mu pewne podstawy i wzorce osobowe. Uczą go, jaka jest rola kobiety – żony – matki i rola mężczyzny – męża – ojca.

Dziecko wychowywane w „zdrowej” rodzinie ma okazję odczuwać miłość rodziców i ich stosunek do siebie. Wyczuwa ono, czy mama i tata tworzą zgodny związek.

Obecnie wielu psychologów udowadnia zależność między związkiem rodziców, a przyszłym związkiem dziecka tym, w którym będzie uczestniczyć jako dorosły osobnik.

Jak już wspomniałam, małe dziecko wyczuwa czy związek jego rodziców oparty jest na zaufaniu, miłości i zadowoleniu – czy też nie. Prowadzone były również badania, które wykazały, że dzieci chciane i kochane, takie którym

rodzice okazują uczucia, które są pieszczone i przytulane mają w przyszłości bardziej udane własne małżeństwa niż te nie chciane i odrzucone.

Od rodziców zależy wiele. Dom może kształtować i tak kierować rozwojem swojego dziecka, by w przyszłości było dobrym człowiekiem i mogło założyć własną, szczęśliwą rodzinę.

Wiek przedszkolny to wiek pytań. W tym okresie dziecko żywo interesuje się wszystkim tym, co je otacza. Pojawiają się wtedy pierwsze pytania typu „skąd się biorą dzieci?”. Nie należy ich lekceważyć, unikać czy zbywać dziecko odpowiedziami: „jak dorośniesz...”, „dzieci przynosi bocian”. Odpowiedź powinna być fachowa, słownictwem oraz poziomem dostosowana do wieku dziecka. Rodzic nie musi wdawać się w szczegóły, wystarczy zaspokoić w danej chwili ciekawość dziecka,. Powiedzieć tyle o ile dziecko pyta. Na przykład, na pytanie „skąd ja się wzięłam?” wystarczy odpowiedzieć „urodziła cię mama” i poczekać czy padną następne pytania, czy może właśnie to zaspokoiło ciekawość dziecka i w danej chwili nie czuje ono potrzeby wiedzieć więcej. Najważniejsze jest by mówić dziecku prawdę.

„Wychowanie seksualne, stanowiące prawo i podstawowy obowiązek rodziców, winno dokonywać się zawsze pod ich troskliwym kierunkiem zarówno w domu, jak i w wybranych i kontrolowanych przez nich ośrodkach wychowawczych.” /2/

Obecnie pojawiło się wiele publikacji dla dzieci w różnym wieku na temat wychowania seksualnego. W książeczkach adresowanych dla najmłodszych możemy znaleźć podstawowe wiadomości na temat poczęcia dziecka, jego rozwoju i dojrzewania oraz różnic w pomiędzy płciami. Mogą one być dla rodziców dużą pomocą, gdy sami nie mając doświadczeń pedagogicznych nie wiedzą jak podejść do tematów związanych z wychowaniem seksualnym. Jednak zanim skorzystamy z któreś z nich, lub polecimy ją dziecku musimy szczegółowo i krytycznie zapoznać się z nią sami /z treścią oraz z grafiką/. Ważne jest by takie publikacje nie traktowały tematu przedmiotowo i instrumentalnie, lecz aby przybliżały dziecku świat prawdziwej miłości i ludzkiej godności. Gdy dokonamy już wyboru i uznamy, że dana publikacja jest odpowiednia treścią i poziomem dla naszego dziecka, najlepiej będzie wspólnie poddać się jej studiowaniu, by móc wyjaśniać na bieżąco wszystkie wątpliwości. Należy również pamiętać, o czym już wspominałam wcześniej, nie podsuwajmy dziecku w wieku przedszkolnym takich „lektur”, jeżeli jeszcze do nich nie dojrzało i nie przejawia zainteresowań w tym kierunku.

„Niektóre szkolne teksty dotyczące płciowości są z powodu ich naturalistycznego charakteru szkodliwe dla dzieci i dorastającej młodzieży. Jeszcze bardziej szkodliwe mogą być materiały graficzne i audiowizualne, jeżeli przedstawiają zbyt drastyczne sytuacje, do których odbioru uczeń nie jest przygotowany i które mogą spowodować odczucie lub wzniecać niezdrową ciekawość, prowadzącą do złego”/3/

Małe dziecko obcując w pewnych społecznościach: rodzice, dalsza rodzina, przedszkole i grupa rówieśnicza, grupy formalne i nieformalne, poddawane jest różnym bodźcom, wpływom i oddziaływaniom. Istotne jest by rodzice nad tym czuwali i dyskretnie kontrolowani, z kim i gdzie spędza czas ich dziecko. Natomiast bez współpracy pewnych środowisk – rodzina, placówki oświatowe – osiągnięcie celu, jakim jest harmonijny rozwój dziecka staje się bardzo trudne. Wszyscy „zainteresowani” powinni o tym pamiętać.

Pamiętać też musimy, że dzisiejszy świat przesączony jest treściami z pogranicza seksu. Otaczają nas wszechobecne reklamy, gdzie element seksu jest elementem prowokującym do uwagi. Prowokacyjnie ubrane modelki reklamują nie tylko bieliznę, czy kosmetyki ale też materiały budowlane, czy motoryzacyjne. Tematy, które 25 lat temu należały do spraw intymnych i rozmawiało się o nich dyskretnie, dzisiaj zawitały na plakaty – chociażby np. środki higieny intymnej, bielizna, środki antykoncepcyjne. Jako rodzice i nauczyciele musimy być czujni aby nasz przedszkolak, a w przyszłości uczeń, czy nastolatek nie zagubił się w tym świecie i nie stracił poczucia, co jest najważniejsze i co jest prawdziwe.

„Kształtowanie i rozwój harmonijnej osobowości wymagają atmosfery pogodnej, będącej owocem zgody, wzajemnego zaufania i współdziałania między odpowiedzialnymi. Dochodzi się do tego poprzez wzajemne poszanowanie właściwej kompetencji różnych ludzi współdziałających w wychowaniu, ponadto ich odpowiedzialności i wyboru różnych środków oddziaływania”. /4/

Przypisy:

Wytyczne wychowawcze w odniesieniu do ludzkiej miłości. Zasadnicze cechy wychowania seksualnego.

Oficyna Współczesna Wrocław 1994

/1/ s. 29, /2/ s. 8, /3/ s. 28, /4/ s. 28,

Bibliografia

1. *Wytyczne wychowawcze w odniesieniu do ludzkiej miłości. Zasadnicze cechy wychowania seksualnego.*
Oficyna Współczesna Wrocław 1994
2. *Podstawa Programowa Wychowania Przedszkolnego.* MEN
3. *Metodyka wychowania w przedszkolu.*
Red. Budzińska I. WSiP Warszawa 1983